

Nr 36.

Af herr **Knaust**, om utvidgning af högre allmänna läroverket i Sundsvall med fullständigt latinymnasium på statens bekostnad.

Då senaste läroverksreformen år 1904 genomfördes, väcktes vid samma års riksdag inom såväl Första som Andra kammaren motioner därom, att Sundsvalls högre allmänna läroverk måtte utvidgas till fullständigt äfven på latinlinjen, hvilka motioner blefvo af Riksdagen afslagna. Med anledning af frågans utgång, och då det syntes Sundsvalls stadsfullmäktige uppenbarligen vara ett beklagligt missförhållande, att Sundsvalls talrikt besökta allmänna läroverk genom sin ensidiga organisation icke kunde erbjuda stadens och provinsens studerande ungdom de olika möjligheter vid val af lefnadsbana, som ett fullständigt läroverk öppnade för lärjungarna, funno stadsfullmäktige sig manade att, i enlighet med den från högt stående håll gifna anvisningen, »att tillsvidare taga saken i sin egen hand» och beslöto den 15 januari 1906 att med höstterminens början samma år på stadens bekostnad anordna en latinlinje B för en tid af åtta år och eventuellt tre års afveckling eller tillhoppa elfva år samt att härför bevilja ett anslag af 2,000 kronor årligen för enhvar af de för kursen afsedda en à två lärare och, om mera än 28 timmars undervisning pr lärare och vecka icke skulle kunna undvikas, det ytterligare anslag, som härför kunde blifva erforderligt. Totalkostnaden för linjen under dessa 11 år beräknades till 36,450 kronor eller i medeltal 3,313 kronor årligen.

Sedan stadsfullmäktige gjort underdånig framställning i ärendet, fann Kungl. Maj:t i bref till öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 10 augusti 1906 för godt i nåder medgifva, att en latinlinje B under vissa villkor finge utan kostnad för statsverket anordnas vid Sundsvalls läroverk från och med höstterminen 1906.

Enligt den plan, som låg till grund för ofvanberörda beslut, skulle först vid slutet af sjunde läsåret efter linjens inrättande eller i sådan

tid, att staden inom åttonde läsårets utgång kunde få besked, huruvida staten vore villig öfvertaga kostnaden för linjen, framställning härutinnan göras hos Kungl. Maj:t.

Det ansågs nämligen nödigt att låta försöket fortgå så pass lång tid för att vinna stadgad erfarenhet angående tillslutning af lärjungar till den nya bildningslinjen och för att med stöd häraf kunna för statsmakterna påvisa nyttan och nödvändigheten af läroverkets utvidgning på statens bekostnad.

Visserligen har undervisningen å linjen nu fortgått icke fullt sex år, men dels torde det resultat, som redan kan påvisas, tillräckligt motivera en sådan framställning, dels hafva kostnaderna för linjens uppehållande så afsevärdt öfverskridit de beräknade, att det är tydligt, att stadens uppoffringar redan vid sjunde årets utgång komma att öfverskrida det belopp, hvartill de beräknats uppgå vid försökstiden, d. v. s. åttonde årets utgång, då afveckling skulle vidtaga för den händelse statsverket mot förmodan icke skulle vilja öfvertaga kostnaden.

Då Sundsvalls stadfullmäktige år 1906 fattade sitt beslut att hos Kungl. Maj:t anhålla om tillstånd att vid stadens högre allmänna läroverk på stadens bekostnad få inrätta en latinlinje, kunde ingen våga hoppas, att densamma skulle utveckla sig så kraftigt, som erfarenheten sedermera visat, att den gjort. Den första uppsättningen lärjungar i det nybildade latingymnasiets första ring höstterminen 1906 var till antalet 8; när latingymnasiet höstterminen 1909 hunnit växa ut till sin fulla omfattning, utgjorde lärjungeantalet i de fyra ringarna tillsammans 39, och höstterminen 1910 hade det ökats till 51 samt höstterminen 1911 till 59. Redan häraf synes den slutsatsen kunna dragas, att latinlinjens upprättande vid Sundsvalls allmänna läroverk fyllde ett verkligt behof.

Som ofvan nämnts, hafva kostnaderna för linjens uppehållande afsevärdt öfverskridit de beräknade.

Ökningen härleder sig hufvudsakligen däraf, att långt ifrån att undervisningen i en del ämnen kunnat, såsom beräknats, meddelas gemensamt för båda linjerna, tvärtom klyfning af vissa ringar måst vidtagas på grund af lärjungeantalets tillväxt. Lärjungeantalet vid läroverket utgjorde höstterminen 1895: 231, höstterminen 1900: 307, höstterminen 1905: 366, höstterminen 1910: 434 och höstterminen 1911: 447. Denna ökning står naturligtvis i sammanhang därmed, att staden växt, och att provinsen Medelpads befolkning ökats.

I stället för två nya lärare och någon extra timläsning erfordras

för närvarande en extra ordinarie lektor och tre extra adjunkter, hvarförutom 18 timmars undervisning i veckan lämnas af andra lärare. Kostnadsökningen har jämväl föranledts däraf, att den extra ordinarie lektorns lön enligt Kungl. Maj:ts beslut utgår med 500 kronor utöfver det beräknade. Kostnaden för latinlinjen läsåret 1910—1911 utgjorde efter afdrag för terminsafgifter kronor 7,500 och utgör för innevarande läsår med samma beräkningsgrund kronor 7,500. Stadskassans utgifter äro alltså högst betungande.

Den 5 maj föregående år inlämnades af därtill af stadsfullmäktige i Sundsvall utsedda kommitterade en till Konungen ställd, så fullständigt som möjligt motiverad, underdånig anhållan, det täcktes Hans Kungl. Maj:t för nästkommande års riksdag framlägga nådig proposition om latinlinjens vid Sundsvalls allmänna läroverk öfvertagande och bekostande af statsverket, öfver hvilken underdåniga ansökan öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk på nådigste befallning den 6 sistlidne oktober till Konungen inkommit med underdånigt tillstyrkande utlåtande.

På grund af det anförda och med biläggande af stadsfullmäktiges i Sundsvall underdåniga ansökan till Konungen jämte öfverstyrelsens därpå grundade utlåtande såsom ytterligare och mera ingående motivering hemställes härmed vördsamt,

att Riksdagen ville, på det sätt och villkor för öfrigt, som öfverstyrelsen föreslagit besluta,

att högre allmänna läroverket i Sundsvall må på statens bekostnad utvidgas med fullständigt latin-gymnasium;

att utvidgningen må taga sin början med höstterminen 1912 och sedan fortgå under hvart och ett af de följande tre läsåren, hvarje läsår med en ring, intill dess gymnasiet blifvit färdigbildadt; samt

att för inrättandet vid sagda läroverk under år 1913 af en lektors- och en adjunktstjänst höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 7,000 kronor.

Stockholm den 22 januari 1912.

Gustaf Knaust.

De af stadsfullmäktige utsedde delegerades underdåniga skrifvelse till Konungen med framställning om latinlinjens vid Sundsvalls allmänna läroverk öfvertagande och bekostande af statsverket.

Till Konungen.

I skrifvelse af den 28 augusti 1903 anhöll Sundsvalls läroverkskollegium i underdånighet om Eders Kungl. Maj:ts medverkan till att Sundsvalls allmänna läroverk måtte blifva fullständigt på latinlinjen.

Såsom stöd för framställningen anförde kollegiet följande:

»Då Sundsvalls förutvarande 5-klassiga läroverk utvidgades till högre allmänt läroverk, erhöll det endast reallinje i sjätte och sjunde klasserna. Att just reallinjen då kom till stånd härstädes, var så mycket naturligare som de närmaste högre allmänna läroverken i Härnösand, Östersund och Hudiksvall då saknade fullständig reallinje. Sundsvalls allmänna läroverk har också under en följd af år mottagit lärjungar på reallinjen från särskildt de två förstnämnda läroverken och sålunda så att säga kompletterat dessa läroverk, liksom å andra sidan dessa mottagit lärjungar på latinlinjen från Sundsvalls allmänna läroverks femte klass.

På senare åren har emellertid ställningen väsentligt förändrats, därigenom att vid Härnösands och Östersunds läroverk inrättats äfven fullständig reallinje. Däraf har följden blifvit, att Sundsvalls allmänna läroverk, som dock är det största i stiftet, numera är i en afgjordt ogynnsammare ställning än *alla* öfriga därmed jämförliga läroverk inom Härnösands stift. Det är nämligen nu det *enda* högre allmänna läroverk inom stiftet, som *icke* är fullständigt på båda linjerna, det *enda*, som saknar latinlinje på det högsta stadiet.

Det oegentliga häruti träder starkt i dagen, då man betänker, att Sundsvalls allmänna läroverk, trots dessa ogynnsamma förhållanden, är det till lärjungeantalet *största* och det, som har att uppvisa den *starkaste* och *jämnaste* ökningen i lärjungeantalet inom stiftet.

Den ort, där detta läroverk har sin verksamhet, är som bekant en af de mest betydande och kanske den folkrikaste i hela riket. Redan ur denna synpunkt är det anmärkningsvärdt, att stiftets största och lifligaste stadssamhälle skall afseende på allmänna undervisningsanstalter för den manliga ungdomen vara *sämre* lottadt än *alla* öfriga städer med högre allmänna läroverk inom stiftet.

Den kringliggande landsbygden är som bekant ovanligt folkrik samt i industriellt och ekonomiskt hänseende särdeles framstående, hvadan den måste anses såsom ett synnerligen lämpligt område för ett *fullständigt* allmänt läroverk, och behovet af ett sådant på denna ort är alldeles påtagligt.

Kollegiet kan ej heller underlåta att kraftigt framhålla vikten och betydelsen af, att de intellektuella intressena, så långt som möjligt är, *fullständigt* tillgodose på en ort, där de materiella sträfbandena nått en så stor utveckling som här är fallet. Det synes kollegiet, som om just en sådan ort *företrädesvis* är i behof af så *mångsidiga* och *fullständiga* bildningsanstalter som möjligt, om icke utvecklingen skall taga en alltför ensidig riktning.

Gentemot redan befintliga allmänna skolor och läroverk har intresset och offervilligheten härstädes både från kommunens och enskildes sida varit så stora, att man svårigen kan förutsätta mera. Kollegiet dristar därför framhålla det såsom en statens angelägenhet och plikt att härvid fylla den brist, som kan förefinnas.

Att den stympade latinlinje, som nu finnes vid läroverket i 4:de och 5:te klasserna, skall föra en mera tynande tillvaro, är ju alldeles naturligt, men lika säkert torde äfven vara, att latinlinjen härstädes skulle röna större tillslutning, om den utsträcktes till de högsta klasserna.

Också får man ofta och från olika håll höra förfrågningar, om icke tillfälle kan beredas för lärjungar att härstädes genomgå fullständig latinlinje, och lifliga önsknningar uttalas ofta i denna riktning från föräldrars och målsmäns sida.

Ett icke så ringa antal realstudenter från detta läroverk hafva äfven måst underkasta sig den betungande kompletteringen i latin, då de fortsatt sina studier vid universitetet.

En annan mycket svår olägenhet, som det nuvarande tillståndet medför, visar sig däri, att en del lärjungar, som sakna anlag för de reala ämnena, särskildt matematik, nu utaf lokala och personliga förhållanden tvingas in på den reala linjen, där de nedtynga undervisningen och ofta misslyckas eller endast med största svårighet och svagt resultat arbeta sig fram genom läroverket, under det att de i många fall mycket bättre skulle fylla sin plats på latinlinjen. Man må icke heller förbise de stora uppostringar, som en del i Sundsvall bosatta familjer måste underkasta sig genom att nödgas sända sina söner till andra städer med latinläroverk.

Skulle emellertid Eders Kungl. Maj:t icke finna en framställning om erhållande af fullständig latinlinje vid Sundsvalls allmänna läroverk förtjäna nådigt afseende, får kollegiet underdånigast anhålla, att åtgärder måtte vidtagas för upprättande af en *latinlinje B*, hvilken linje öfver hufvud visat sig synnerligen lifskraftig och med sympati omfattad vid våra läroverk.

Då reallinjen och latinlinjen B till största delen torde komma att undervisas gemensamt, torde en latinlinje B härstädes knappast kräfva mera än två nya lärarekrafter, under förutsättning att latinet uppflyttas till nedre sjätte klassen, hvadan den ekonomiska sidan af saken ej synes böra lägga afsevärda hinder i vägen.

Beträffande de lokaler, som behöfvas för en dylik latinlinje, torde dessa kunna beredas inom läroverkets byggnader utan alltför stor svårighet.

På grund af hvad här ofvan anförts vågar kollegiet i underdånighet hoppas på Eders Kungl. Maj:ts kraftiga och ynnestfulla medverkan till att Sunds-

valls allmänna läroverk måtte erhålla den här ifrågasatta utvidgning och således sättas i stånd att bättre än hittills kunna fylla sin ansvarsfulla uppgift på denna ort.»

Med anslutning till denna petition dristade sig Sundsvalls stadsfullmäktige i skrifvelse af den 17 september 1903 hos Eders Kungl. Maj:t göra följande underdåniga framställning:

»Mer än 25 år hafva förflutit, sedan Sundsvalls dåvarande femklassiga läroverk genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 1 juni 1877 utvidgades till högre allmänt läroverk, dock allenast på reallinjen fullständigt i de fyra högsta klasserna. Denna tidrymd kännetecknas för Västernorrlands län och isynnerhet för Sundsvall med omnejd, eller landskapet Medelpad, af en snabbt fortgående utveckling på alla områden, hvartill knappast någon ort inom riket torde kunna uppvisa motstycke.

Denna utveckling, som kanske mest skönjbart framträder i den starka ökningen af folkmängden, gör behovet af fullständiga och tidsenliga bildningsanstalter för den uppväxande ungdomen alltmer trängande, och ingen lärer numera kunna påstå, att detta behof här är tillgodosedt genom ett allenast å reallinjen fullständigt allmänt läroverk.

Uti en nyligen aflåten underdånig skrifvelse har Sundsvalls allmänna läroverks kollegium inför Eders Kungl. Maj:t framlagt behovet af läroverkets utvidgning jämväl på latinlinjen och på ett uttömmande sätt påpekat de stora olägenheterna för målsmän och lärjungar äfvensom för orten i dess helhet af den antydda, läroverket vidlådande bristen. Då nu stadsfullmäktige känt sig manade att härutinnan göra gemensam sak med läroverkskollegiet, hafva stadsfullmäktige föga att tillägga utöfver hvad läroverkskollegiet i saken redan anfört. Emellertid anse sig stadsfullmäktige icke böra underlåta att något utförligare än läroverkskollegiet gjort frambålla den för frågans bedömande synnerligen viktiga faktorn i folkmängden inom orten och dess tillväxt under de senare årtiondena.

I en statistisk afhandling med titel 'Västernorrlands län 1871—1895', af fackman utarbetad på föranstaltande af kommitterade för länets deltagande i allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, äro hithörande förhållanden på ett särdeles upplysande sätt skildrade. Då den tidsperiod, afhandlingen afser, i hufvudsak sammanfaller med här ofvan angifna skede af Sundsvalls allmänna läroverks tillvaro, tillåta sig stadsfullmäktige att här såsom bilaga åberopa ett utdrag af en i afhandlingen, sid. 18 och följande, förekommande statistisk tabell (Bilagan A). Ur fortsättningen af samma arbete tillåta sig stadsfullmäktige vidare citera följande:

'De tre västernorrländska städernas folkmängd har under åren 1871—95 ökats med 102 procent (årligt medeltal 2,85 %), Sundsvalls stad särskildt med 116 % eller i årligt medeltal 3,13 %. För stadssambällen i vårt land är detta oemotsägligt en märklig tillväxt, som icke blott är jämförlig med utan till och med — hvad Sundsvall beträffar — öfverträffar våra storstäders, Stockholms, Göteborgs och Malmös (med resp. 100, 103 och 105 procents ökning, d. v. s. i

årliga medeltal 2,81, 2,88 och 2,91 ‰). Af de svenska städerna öfver hufvud är det endast Helsingborg (med 180 [4,21] ‰), Halmstad med 133 [3,44] ‰) och Söderhamn (med 122 [3,25] ‰), som i detta hänseende gjort större framsteg än Sundsvall.

Landsbygden i Västernorrlands län, med en folkmängdsökning af 57 ‰ (1,88 ‰ årligen) står såsom ett helt öfverträffad. Minskning (med 1 ‰) har förekommit blott i en enda kommun, Hemsö. I några socknar är tillväxten visserligen obetydlig, men i andra så mycket större och står i vissa af dem utan motstycke. Detta sistnämnda omdöme gäller företrädesvis sågverkssocknarna omkring Sundsvall (Njurunda med 107, Skön med 232, Alnö med 300, Timrå med 172, Hässjö med 59 ‰), Härnösand (Högsjö med 76, Gudmundrå med 178, Ytter-Lännäs med 109, Bjärträ med 113 ‰) och Örnköldsvik (Sjålevad med 55, Arnäs med 55, Grundsunda med 56 ‰). Selångers och Säbrå kommuner, den förra med 71 och den senare med 54 procents ökning, hafva väl härför hufvudsakligen sin närhet till städerna Sundsvall och Härnösand att tacka.

Anser man Sundsvalls sågverksdistrikt sammanfalla med Medelpads östra fögderi och Härnösands distrikt med Södra Ångermanlands nedre fögderi samt räknar till det förra Sundsvalls, till det senare Härnösands stad, så har under den period, som behandlas, folkmängden i Sundsvallsdistriktet ökats från 27,455 till 57,224, i Härnösandsdistriktet från 28,775 till 46,913 personer, d. v. s. med resp. 108 och 63 ‰ (2,98 och 1,97 ‰ om året). Folkökningen i Nordamerikas Förenade stater, hvilken pågår betraktas såsom måttstocken för en snabb utveckling i våra dagar, uppgår under samma tid till 80 ‰ (2,40 årligen). Att karakterisera den nordsvenska sågverksbygdens framåtskridande såsom påminnande om Amerikas, innebär alltså långt ifrån någon öfverdrift.

Men vi hafva ännu några socknar utom de redan nämnda, hvilkas folkökningsprocent öfverstiger (eller åtminstone motsvarar) medeltalet för länets landsbygd. Dessa äro: Hafverö (97 ‰) i Medelpads Västra fögderi — — — — —

Jämte sågverkssocknarne är det alltså äfven de stora skogssocknarne, som särskildt gått framåt, och deras täta bebyggande — som visserligen delvis är befrämjad af statsbanornas framdragande genom länet — afgifver ett fördelaktigt vittnesbörd om det inflytande skogarnes tillgodogörande utöfvat på odlingsens utbredning. — — — — —

Sammanställas areal och folkmängd erhålles folkmängdstätheten, hvilken naturligtvis undergår samma förändringar som folkmängden själf. Medan länet år 1870 ännu icke räknade öfver hufvud mer än 6 innebyggare på kvadratkilometern, har siffran år 1895 stigit till 9. Jämförd med folkmängdstätheten i de södra och mellersta delarna af vårt land, är ju Västernorrlands läns fortfarande ringa. Men det är egentligen endast de stora områdena i länets inre delar, om hvilka detta omdöme är i verkligheten gällande. Södra Ångermanlands nedre fögderi med Härnösand räknar 21, Medelpads östra fögderi med Sundsvall 24 innebyggare på kvadratkilometern, och denna folkmängdstäthet öfverträffar flere af de sydligare länens, såsom Värmlands, Gottlands och Smålandslänens, ja Sundsvallsdistriktet är till och med tätare befolkadt än Stockholms, Västmanlands, Örebro och Älfsborgs län öfver hufvud taget. Räknas till det sistnämnda distrik-

tet icke Indals tingslag, stiger dess folkmängdstätthet till 42 personer på kvadrat-kilometern; i förhållande till arealen större folkmängd äga endast Blekinge, Göteborgs och Bohus' samt Malmöhus län. Sköns tingslag här uppe är i själfva verket det tätast bebodda tingslaget i hela vårt land.' — — — — —

Såsom tillägg till de folkmängdsuppgifter, anförda arbete innehåller, åberopas kungl. statistiska centralbyråns till ledning vid vissa val offentliggjorda 'Uppgift å folkmängden inom hvarje kommun, härad, tingslag o. s. v. den 31 december 1902' enligt hvilken siffrorna för folkmängden inom Medelpad ställa sig sålunda:

Medelpads västra domsaga (=vestra fögderi)	32,751
» östra » (=östra fögderi)	46,631
Sundsvalls stad	15,671
	<hr/>
	Summa 95,053,

utvisande alltså en ökning sedan 1895 med 7,362, däraf för västra fögderiet 2,284, för östra fögderiet 3,261 och för Sundsvalls stad 1,817.

Då, såsom det är att hoppas, det väckta förslaget om en ostkustbana genom Norrland inom en nära förestående framtid realiserats, emotse Sundsvalls stad och omnejd, som af detta företag på det intimaste beröras, en tid af ytterligare och varaktig utveckling.

På grund af ofvanstående och med lifligt instämmande i hvad läroverkskollegiet i sin underdåniga skrifvelse anført, våga stadsfullmäktige hos Eders Kungl. Maj:t i djupaste underdånighet anhålla om åtgärders vidtagande i och för Sundsvalls allmänna läroverks utvidgning till fullständigt jämväl på latinlinjen.»

Dessa läroverkskollegiets och stadsfullmäktiges underdåniga framställningar föranledde emellertid ej till någon åtgärd. I Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk den 31 december 1903 föreslogs nämligen, att Sundsvalls allmänna läroverk skulle erhålla, jämte realskola, endast realgymnasium. Uti statsrådsprotokollet anförde vederbörande departementschef rörande framställningarna från Sundsvall och från åtskilliga andra städer inkomna petitioner i liknande syfte, att anordnandet af en afgangsexamen å läroverkens mellanstadium med ty åtföljande kompetens samt införande af till statsverket ingående terminsafgifter kunde komma att minska behovet af nya gymnasielinjer, hvadan han ansåge klokast, att den nya reformens verkningar måtte afbidas, innan frågan om de påyrkade utvidgningarna företoges till slutligt afgörande. I fråga om Växjö läroverk fann han emellertid sådana omständigheter föreligga, att det borde erhålla både latin- och realgymnasium. Dessa omständigheter bestodo däri, att nämnda läroverk höstterminen 1903 hade inalles 343 lärjungar, däraf 136 å gymnasiestadiet. För jämförelses skull anförde departementschefen ock, att motsvarande siffror voro för Sundsvall 351 och 76. Med anledning däraf, att Eders Kungl. Maj:t i den nådiga propositionen sålunda för det dåvarande ej ansåg sig böra afgöra frågan om Sundsvalls allmänna läroverks utvidgning till fullständigt sådant, väckte ledamoten af Riksdagens Första kammare, herr Ax. G. Andersson, motion vid 1904 års Riksdag därom att, då

läroverkskollegiet och stadsfullmäktige anfört fullgiltiga skäl för att frågan icke borde undanskjutas och det icke vore med rättvisa och billighet förenligt, att det egentliga Norrlands största stad, belägen i ett af landets folkrikaste distrikt, skulle vara i saknad af ett fullständigt läroverk, läroverket måtte utvidgas till fullständigt äfven på latinlinjen.

Ledamoten i Riksdagens Andra kammare, herr R. Ekholm, väckte där ock motion i enahanda syfte och anförde därvid bland annat att, då frågan om en väsentlig omorganisation af allmänna läroverken nu förelåge till Riksdagens ompröfning och beslut, det syntes vara af stor vikt, att alla berättigade kraf i och för en rättvis och lycklig lösning af denna betydelsefulla fråga blefvo tillgodosedda och tillbörligt beaktade. Isynnerhet de orter, hvarest folknúmerären vore hög och näringslivet mycket utveckladt, hade berättigade anspråk på så mångsidiga och fullständiga bildningsanstalter som möjligt. Obestriddigt vore, att Sundsvalls stad med omnejd i detta afseende intoge en synnerligen bemärkt ställning såsom den förnämsta platsen i hela Norrland med hänsyn till befolkningstäthet och starkt utveckladt affärslif. Så mycket märkligare vore det, att staden och hela provinsen Medelpad saknade ett fullständigt allmänt läroverk, något som måste anses såsom ett missförhållande, som ju förr desto hellre borde afhjälpas. Sundsvalls allmänna läroverk vore det största i Norrland, som saknade latinlinje på gymnasialstadiet. Under det att läroverken i Luleå, Härnösand, och Östersund på senare åren blifvit utvidgade till fullständiga på alla linjerna, hade Sundsvalls allmänna läroverk lämnats i sitt ofullständiga skick. Det vore svårt att försvara en sådan ojämnhet. Man kunde ju hysa hvilken mening som helst angående latinlinjens värde i och för sig, men man måste dock medgifva, att då denna linje i alla fall säkert komme att för lång framtid kvarstå i vår skolorganisation, de största och mest lifskraftiga samhällena företrädesvis borde erhålla äfven denna bildningslinje, hvarigenom utsikter öppnades att fylla de olika bildningsbehofven. Det kunde ju möjligen invändas, att de, som det önskade, kunde få använda latinlinjen i Härnösand eller Östersund, men afstånden vore stora i Norrland och ekonomiska skäl lade i många fall hinder i vägen härför. Det vore svårt att inse, hvarför just Sundsvalls med omnejd befolkning i detta fall skulle aftvingas en mycket större ekonomisk uppoffring än andra därmed jämförliga orters, och toge man i betraktande Sundsvalls och Medelpads stora skattebidrag till staten, så borde äfven ur den synpunkten krafvet på ett fullständigt läroverk vinna ökad styrka. Sundsvalls stad hade alltjämt i afseende å offentliga institutioner blifvit så tillbakasatt för andra samhällen, att det syntes vara en enkel gärd af billighet och rättvisa, att den åtminstone finge ett fullständigt läroverk. Läroverkskollegiets och stadsfullmäktiges framställningar hade icke för närvarande vunnit afseende i den nådiga propositionen. Endast Växjö allmänna läroverk hade föreslagits till fullständig utvidgning. Detta läroverk hade dock mindre lärjungeantal än Sundsvalls och betydligt mindre tillväxt, hvilket framginge vid en jämförelse af medelsiffran för åren 1899—1903.

Särskilda utskottet nr 1, som hade att behandla den nådiga propositionen samt de i anledning häraf väckta motionerna äfvensom läroverkskollegiets och

stadsfullmäktiges framställningar delade emellertid föredragande departementschefens uppfattning och afstyrkte bifall till motionerna.

Vid ärendets föredragning i Riksdagens Första kammare anförde motionären Andersson följande:

»Det är icke min afsikt att gentemot ett enhälligt utskotts beslut framställa något särskildt yrkande beträffande den föredragna punkten. Jag kan förstå, att utskottet, omsvärmadt som det varit af en mängd speciella önskningsmål från olika orter, haft svårt att komma till något annat resultat än en storslakt. Då det emellertid synes mig öfverensstämmande med grunderna för den föreslagna nya läroverksorganisationen, att gymnasier, såsom högre lärdomsskolor, blifva fullständiga och icke ensidiga och vingklippta, och då Sundsvalls läroverk redan har flera lärjungar än läroverket i Växjö, som föreslagits till erhållande af fullständigt gymnasium, vill jag begagna mig af tillfället för att uttala den förhoppningen, att regeringen, om läroverksreformen nu genomföres, må hafva sin blick fäst på vikten däraf, att den kulturella utvecklingen icke blir ensidig i det egentliga Norrlands största stad och inom ett af landets viktigaste distrikt, hvarifrån en så högst betydlig del af statens inkomster hämtas. Det är visserligen sant, att det icke vore lämpligt att tvinga lärjungarne vid ett läroverk att läsa latin, men i likhet med den högt ärade talare, som i går inledde debatten angående det föreliggande betänkandet, tror jag icke heller på lämpligheten af den tendensen att tvinga lärjungarne att *icke* läsa latin.

Till mig har framburits ett yttrande från högt stående håll, att Sundsvalls stad kunde söka att tills vidare taga saken i sin egen hand. Sundsvalls stad har på alla de kulturområden, för hvilka det tillkommer staden att helt eller delvis sörja, icke sparat vare sig omsorg eller kostnader, för att erhålla anstalter, som kunna tillfredsställa mycket högt ställda anspråk, och har gjort icke så litet därutöfver. Men Sundsvalls samhälle har i detta fall icke begärt att få komma med några nya dona superaddita — det har begärt en enkel gård af rättvisa.»

I Andra kammaren anförde motionären Ekholm bland annat:

»Om någon hänsyn tages till folkmängdsförhållandet i Sundsvalls stad med kringliggande omnejd, är det alldeles gifvet, att denna stads kraf på erhållandet af ett jämväl på latinlinjen fullständigt läroverk måste anses vara fullt berättigadt. Utskottet har i sitt afstyrkande utlåtande citerat departementschefens uppgift, att Sundsvalls läroverk hade på gymnasiestadiet icke mer än 76 lärjungar, under det att läroverkets hela elevantal uppginge till 351. Nyss har denna kammare beslutit inrättandet af ett (på reallinjen) fullständigt läroverk i Ystad, där, enligt hvad en kammarledamot nyss framhållit, lärjungeantalet på gymnasiestadiet endast är 59, nämligen 35 å latinlinjen och 24 å reallinjen. Det torde då icke böra förtänkas mig, om jag anser, att Sundsvall har i fråga om erhållandet af ett fullständigt läroverk ett kraf, lika berättigadt som det Ystad någonsin kan hafva.»

Motionerna blefvo af Riksdagen afslagna.

Med anledning af frågans utgång och då det syntes stadsfullmäktige uppenbarligen vara ett beklagligt missförhållande, att Sundsvalls talrikt besökta all-

männa läroverk genom sin ensidiga organisation icke kunde erbjuda stadens och provinsens studerande ungdom de olika möjligheter vid val af lefnadsbana, som ett fullständigt läroverk öppnade för lärjungarne, funno stadsfullmäktige sig manade att i enlighet med den från högt stående håll gifna anvisningen taga saken i sin egen hand och beslöto den 15 januari 1906, att med höstterminens början samma år på stadens bekostnad anordna en latinlinje B för en tid af åtta år och eventuellt tre års afveckling eller tillbopa elfva år samt att härför bevilja ett anslag efter 2,000 kr. årligen för enhyar af de för kursen afsedda en å två lärare och om mera än 28 timmars undervisning pr lärare och vecka icke skulle kunna undvikas, det ytterligare anslag, som härför kunde blifva erforderligt. Totalkostnaden för linjen under dessa elfva år beräknades till 36,450 kronor eller 3,313 kronor i medeltal årligen. Sedan stadsfullmäktige gjort underdånig framställning i ärendet, har Eders Kungl. Maj:t i bref till Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 10 augusti 1906 funnit för godt i nåder medgifva, att en latinlinje B under vissa villkor finge utan kostnad för statsverket anordnas vid Sundsvalls läroverk från och med höstterminen 1906.

Enligt den plan, som låg till grund för stadsfullmäktiges berörda beslut, skulle först vid slutet af sjunde läsåret efter linjens inrättande eller i sådan tid, att staden inom åttonde läsårets utgång kunde få besked, huruvida staten vore villig öfvertaga kostnaden för linjen, framställning härutinnan göras hos Eders Kungl. Maj:t. Det ansågs nämligen nödigt att låta försöket fortgå så pass lång tid för att vinna stadgad erfarenhet angående tillslutningen af lärjungar till den nya bildningslinjen och för att med stöd häraf kunna för statsmakterna påvisa nyttan och nödvändigheten af läroverkets utvidgning på statens bekostnad.

Visserligen har undervisningen å linjen nu fortgått icke fullt fem år, men dels torde det resultat, som redan kan påvisas, tillräckligt motivera en sådan framställning, dels hafva kostnaderna för linjens uppehållande så afsevärdt öfverskridit de beräknade, att det nu är tydligt, att stadens uppoffringar redan vid sjätte läsårets utgång komma att närma sig det belopp, hvartill de beräknades uppgå vid försökstidens, d. v. s. åttonde årets utgång, då afveckling skulle vidtaga för den händelse statsverket mot förmodan icke skulle vilja öfvertaga kostnaden.

I fråga om frekvensen å latinlinjen tillåta sig stadsfullmäktige anföra följande af läroverkets rektor afgifna utlåtande:

»Då stadsfullmäktige år 1906 fattade sitt beslut att hos Kungl. Maj:t an hålla om tillstånd att vid härvarande högre allmänna läroverk på stadens be kostnad få inrätta en latinlinje, kunde väl ingen våga hoppas, att denna latin linje skulle utveckla sig så kraftigt, som erfarenheten sedermera visat, att den gjort. Den första uppsättningen lärjungar i det nybildade latingymnasiets första ring h. t. 1906 var till antalet 8; när latingymnasiet h. t. 1909 hunnit växa ut till sin fulla omfattning, utgjorde lärjungeantalet i de fyra ringarna tillsammans 39, och h. t. 1910 hade det ökats till 51. Af härtill såsom bilagor fogade ta beller framgår, att Sundsvalls läroverk då ägde en latinlinje med större lärjunge antal än något annat läroverk i Norrland, Gäfle inbegripet, och detta efter blott 4 års förlopp. Redan häraf synes den slutsatsen kunna dragas, att latinlinjens upprättande vid härvarande allmänna läroverk fyllde ett verkligt behof.

Utsträckes jämförelsen till läroverk utom Norrland, visar det sig, att Sundsvalls latingymnasium, hvad lärjungeantalet angår, står öfver flera läroverk inom sydliga delar af riket, äfvensom att så betydande läroverk som Nya Elementarskolan i Stockholm och Norrköpings läroverk h. t. 1909 ej ägde större försteg, än att det förra hade 47 latinare och det senare 59, medan Sundsvalls-gymnasiets latinlinje efter 3 års förlopp uppnått antalet 39.

Antalet lärjungar å latingymnasiet vid Sundsvalls allmänna läroverk utgjorde h. t. 1906 med endast Ring I 8, h. t. 1907 med Ring I och II 15, h. t. 1908 med Ring I—III 27, h. t. 1909 med Ring I—IV 39 och h. t. 1910 51 st.

Om, såsom ofvan nämnts, latinlinjens inrättande 1906 tyckes hafva tillgodosett ett verkligt behof, synas äfven starka skäl tala för att detta behof icke var tillfälligt, utan att det äfven framdeles kommer att kvarstå. Sundsvalls allmänna läroverk i sin helhet har under senare år ganska betydligt tillväxt. Lärjungeantalet utgjorde h. t. 1895 231, h. t. 1900 307, h. t. 1905 366 och h. t. 1910 434. Denna ökning står naturligtvis i sammanhang därmed, att staden Sundsvall växt och att provinsen Medelpads invånareantal ökats. Om också Sundsvalls läroverk i någon mån drar till sig lärjungar från angränsande provinser, Helsingland, Jämtland, Ångermanland, så är dock allra största antalet af dess alumner från Medelpad och i all synnerhet från staden Sundsvall och dess folkrika omgifningar. Huruvida läroverkets tillväxt kommer att fortgå äfven under kommande år och i hvilken proportion detta antagligen skulle ske, därom kan icke något bestämdt omdöme uttalas, men så mycket synes dock kunna med säkerhet påstås, att ingen som helst anledning finnes för det antagandet, att lärjungeantalet vid Sundsvalls läroverk under den närmare framtiden skall komma att i någon afsevärd mån förminska. Sundsvalls allmänna läroverk är det enda, som finnes inom Medelpad, och för att detta läroverk skall kunna fylla sin uppgift såsom bildningscentrum, bör det äfven hafva ett fullständigt gymnasium med båda dess bildningslinjer. Sundsvall 4 februari 1911.

N. F. Lilliestråle,
rektor.»

De af rektor åberopade tabellerna innehålla dels öfversikter af lärjungeantalet 1906—1909 vid rikets högre allmänna läroverk med både latin- och realgymnasium, slutande med följande sammandrag:

Läroverk	År	Gymnasiet					Hela läroverket
		Ring	Real-lin.	Latin-lin.	Summa	% Latinare	
Sundsvall	1906—09	I—IV	43.8	22.3	66.0	33.7	388.5
Öfriga läroverk i medeltal	»	»	53.5	39.5	93.2	42.4	422.9

dels följande tabellariska öfversikter:

Antalet lärjungar höstterminerna 1906—1910 i real- och latingymnasiet vid *Sundsvalls* högre allmänna läroverk.

År	Ring och linje								Summa		Latinare afgångna sedan föreg. höst-term.
	I		II		III		IV		Real-lin.	Latin-lin.	
	R.	L.	R.	L.	R.	L.	R.	L.			
1906	14	8	—	—	—	—	—	—	14	8	—
1907	21	8	13	7	—	—	—	—	34	15	1
1908	24	15	17	6	15	6	—	—	56	27	2
1909	18	16	24	11	16	7	13	5	71	39	2
1910	15	17	21	18	23	8	15	8	74	51	3
Summa	92	64	75	42	54	21	28	13	249	140	8

Jämförelse mellan antalet lärjungar höstterminerna 1906 och 1910 vid *Sundsvalls* och öfriga norrländska högre allmänna läroverk.

Läroverk	Gymnasiet		Hela läroverket		Ökn. (+)el. minskn. (—) %	
	1906	1910	1906	1910	Gymnasiet	Hela lärov.
Sundsvall	86	125	391	434	+ 45.3	+ 11.0
Gäffe	131	116	381	408	— 11.5	+ 7.1
Härnösand	76	94	288	289	+ 23.7	+ 0.3
Hudiksvall	45	57	189	178	+ 26.7	— 5.8
Luleå	97	82	277	257	— 15.5	— 7.2
Umeå	99	83	246	257	— 16.2	+ 4.5
Östersund	101	98	324	376	— 3.0	+ 16.0
Medeltal	90.7	93.6	299.4	314.1	+ 3.1	+ 4.9

Af dessa tabeller framgår bland annat, att af de norrländska läroverken hade Sundsvalls allmänna läroverk höstterminen 1910 det största lärjungeantalet (434). Därefter komma i följande ordning läroverken i Gäfle (408), Östersund (376), Härnösand (289), Umeå (257), Luleå (257) och Hudiksvall (178). Vid jämförelse mellan antalet lärjungar höstterminen 1910 å latinlinjen i Sundsvall och läroverkets hela lärjungeantal å gymnasiet, visar det sig, att antalet latinare utgjorde 40,8 %/o. Motsvarande siffra utgjorde för Gäfle 30,2 för Östersund 31,6 för Härnösand 39,4 för Umeå 45,8 och för Luleå 30,5 %/o.

Af rektors ofvan anförda utredning och de jämförande siffror han sålunda framlagt rörande frekvensen å latینگymnasium vid Sundsvalls och de flesta öfriga allmänna läroverk synes med all önskvärd tydlighet framgå, att latinlinjens inrättande fyllt ett verkligt behof.

Såsom ofvan nämnts, hafva kostnaderna för linjens uppehållande afsevärdt öfverskridit de beräknade. Ökningen har föranledts hufvudsakligen däraf, att långt ifrån att undervisningen i en del ämnen kunnat, såsom beräknats, meddelas gemensamt för båda linjerna, tvärtom klyfning af vissa ringar måst vidtagas på grund af lärjungeantalets tillväxt. I stället för två nya lärare och möjligen någon extra timläsning erfordras för närvarande en extra ordinarie lektor och tre extra adjunkter, hvarförutom 18 timmars undervisning i veckan lämnas af andra lärare. Kostnadsökningen har jämväl föranledts däraf, att den extra ordinarie lektorns lön enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut utgår med ett belopp, som med 500 kronor öfverstiger det beräknade. Det må i detta sammanhang frambållas, att klyfning af en eller annan af ringarne med all säkerhet varit nödvändig, äfven om latinlinjen ej kommit till stånd. Det ökade behof af lärarekrafter, som då hade måst tillgodoses på statsverkets bekostnad, har nu fyllts genom att läroverket tager i anspråk de lärarekrafter, som staden bekostar, hvilket stadsfullmäktige anse icke vara rättvist. Kostnaden för latinlinjen uppgår för läsåret 1910—1911 till 9,260 kronor. Om härifrån afdragas terminsafgifterna c:a kr. 1,760, återstår en nettokostnad för staden af kr. 7,500. Den utgift, som stadskassan får vidkännas, är alltså högst afsevärd.

I detta sammanhang torde förtjäna omnämnas det yttrande, som läroverkskommitterade afgåfvo beträffande begärd utvidgning af det femklassiga läroverket i Ystad och som låg till grund för Eders Kungl. Maj:ts proposition till 1904 års Riksdag. Ystads samhälle hade nämligen gjort stora uppostringar för läroverkets utvidgning, i det att det på stadens bekostnad gjorts fullständigt. Detta syntes kommitterade utgöra verkliga undantagsförhållanden. Att staden från början vågat sig in på ett sådant kostsamt företag hade enligt kommitterades förmodan sannolikt berott på att staden kunnat för ändamålet disponera räntorna å en till omkring 100,000 kronor uppgående donationsfond. Sedan hade emellertid de af staden och enskilda anslagna medlen öfverstigit nämnda räntors belopp. Vidare erinrade kommittén bl. a. därom, att statsutskottet vid 1898 års riksdag, med anledning af väckt motion om ett större statsbidrag till Ystads läroverk, uttalat, att samhällets uppostringar för läroverkets utvidgning jämväl från det allmännas synpunkt vore erkännansvärda och att utgifterna måste för stadens invånare medföra kännbar tunga. Motionen hade emellertid af utskottet afstyrkts och af Riks-

dagen afslagits, dels emedan behovet af ett fullständigt läroverk i Ystad ej ansetts oafvisligt, enär därvarande gymnasieklassers lärjungar kunde inrymmas i andra läroverk inom stiftet, dels ock emedan efter ett bifall till motionen Riksdagen svårligen skulle kunna underkänna blifvande anspråk på statens understöd åt de mindre städer, som bekostat utvidgning af treklassiga läroverk eller pedagogier. Kommittén framhöll med anledning häraf att, ehuru det väl torde vara möjligt att fördela Ystads gymnasister mellan andra skånska läroverk, utan att nya parallellklasser därför behöfde upprättas, klasserna inom samma linje dock skulle därigenom blifva så stora, att en eljest möjlig samundervisning mellan olika linjer försvårades och delvis omöjliggjordes. Dessutom vitsordades gymnasiets behöflighet för samhället däraf, att detta under en följd af år gjort stora uppoffringar för detsamma, och det vore ej antagligt, att inom andra kommuner än sådana, hvilka hade förutsättningar för och verkligt behof af ett gymnasium, så stora kommunala och enskilda bidrag för ett sådant skulle kunna åstadkommas. Slutligen blefve hvarje betänklig konsekvens med hänsyn till städer, som hade pedagogier eller treklassiga läroverk, undanröjd, i samma ögonblick den sedan länge sväfvande frågan om dessa läroverks framtida organisation blefve löst genom en läroverksreform, som för dessa städer gjorde det möjligt att erhålla efter deras behof lämpade läroverk. På dessa grunder föreslog kommittén, att Ystads läroverk måtte utvidgas till fullständigt, men endast på reallinjen, enär lärjungeantalet ej vore tillräckligt stort för att läroverket på statens bekostnad skulle kunna erhålla både latin- och reallinjer.

I Eders Kungl. Maj:ts ofvanberörda proposition upptogos dessa motiv för en utvidgning af Ystads läroverk på reallinjen, och Riksdagen biföll propositionen.

Dessa motiv synas ätven böra kunna gälla för en utvidgning af Sundsvalls läroverk, desto hellre som Ystads läroverk höstterminen 1909 ägde endast 268 lärjungar, men Sundsvalls 404, och Sundsvalls stad och dess läroverk icke hafva några fonder att tillgå för här ifrågavarande ändamål.

I sin underdåniga här ofvan anförda skrifvelse af den 17 september 1903 hafva stadsfullmäktige ingående redogjort för den för frågans bedömande viktiga faktorn: folkmängden inom orten och dess tillväxt. Denna redogörelse omfattade perioden 1871—1895.

Stadsfullmäktige tillåta sig här nu komplettera denna redogörelse med några siffror för tiden efter år 1902 och i sådant afseende anföra följande:

Enligt kungl. statistiska centralbyråns uppgifter utgjorde folkmängden

år 1903:

i Medelpads västra domsaga	32,678
i » östra »	46,548
i Sundsvalls stad	15,795

S:ma 95,021; och

år 1909:

i Medelpads västra domsaga	34,328
i » östra »	47,769
i Sundsvalls stad	16,508
	S:ma 98,605

Några officiella uppgifter för 1910 äro stadsfullmäktige tyvärr ej i tillfälle att lämna, men hafva dock uttrönt, att folkmängden under detta sistnämnda år ökats med 600 à 700 personer. Folkmängden i provinsen har efter år 1902 alltså ökats med cirka 4,200 personer.

I en till Eders Kungl. Maj:t nyligen ingifven skrifvelse har Humanistiska förbundet anhöllit om inrättandet vid ett antal läroverk af en klassisk linje, på det att humanistiska studier vid universitetet måtte blifva bättre förberedda i skolan, och motiverar förbundet sin framställning på följande sätt.

I fråga om undervisningens anordning vid de högre allmänna läroverken hade förbundet utgått från öfvertygelsen därom, att hvarje folk, som ville med hänsyn till andlig odling intaga en själfständig ställning, måste tillse, att klassisk bildning inginge i dess högre allmänbildning och sålunda icke blefve en uteslutande tillhörighet för en starkt begränsad krets af fackmän och lärde. Antikens humanistiska bildning hade erhållit en sådan utveckling, att hon kunde under följande tider blifva och fortfarande i våra dagar vara en högst betydande faktor i de europeiska folkens högre kulturlif. Djupare humanistisk bildning hos ett folk kunde sålunda sägas vara oskiljaktigt förbunden med fornklassisk bildning. Vid undervisningsväsendets organisation hos ett modernt kulturfolk måste därför tillses, att denna erhöles en sådan form, att inom folket en direkt förbindelse med nämnda odling i erforderlig utsträckning åvägabragtes. Visserligen skulle samband med den klassiska odlingen till en viss grad kunna äga rum genom beröring med en eller flera nationer, som inom sig bevarat det direkta sambandet med denna odling, men också endast till en viss grad. Ett folk, som blott medelbart — genom andra nationer — vore delaktigt i de kulturströmningar, som voro de västerländska folkens gemensamma arf och egendom, skulle utan tvifvel löpa fara att ställas utanför västerländskt kulturarbete af högre art och således komma på en lägre bildningsnivå än de stora västerländska kulturfolken. Synnerligen farlig vore en sådan ställning för en liten nation som vår, hvilken i alla händelser måste räkna med ett mera begränsadt antal arbetskrafter i den andliga odlingens tjänst.

Stadsfullmäktige ansluta sig till den af Humanistiska förbundet här uttalade uppfattningen och anse, att den humanistiska bildningen bör alldeles särskildt tillgodoses på en ort som Sundsvall med omnejd, där de materiella sträfvandena nått en så stor utveckling.

I detta sammanhang torde äfven böra framhållas, att allmänna läroverket i Sundsvall är den enda statens bildningsanstalt, hvaraf staden och orten hittills kommit i åtnjutande.

På grund af hvad ofvan anförts få stadsfullmäktige härmed i underdånighet anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t för nästkommande års Riksdag framlägga nådig proposition om latinlinjens vid Sundsvalls allmänna läroverk öfvertagande och bekostande af statsverket.

Underdånigst

Å stadsfullmäktiges vägnar

enligt uppdrag:

Gustaf Knaust.

N. F. Lilliestråle.

Joh. Norlén.

E. Ödlund.

Bil. 2.

Afskrift af afskrift.

Till Konungen.

Med öfverlämnande af inneliggande underdåniga ansökan får öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk i underdånighet anföra följande:

Öfverstyrelsen anser sig till en början böra i korthet erinra om frågans föregående behandling.

I skrifvelse den 28 augusti 1903 gjorde läroverkskollegiet i Sundsvall hos Eders Kungl. Maj:t underdånig framställning om åtgärders vidtagande för utvidgning af Sundsvalls högre allmänna läroverk till fullständigt jämväl på latinlinjen, helst med tillfälle till undervisning äfven i grekiska. I infordradt utlåtande tillstyrkte domkapitlet i Härnösand bifall till denna framställning med det tillägg, att å den nya linjen jämväl borde beredas tillfälle till undervisning i grekiska. Äfven stadsfullmäktige i Sundsvall hade den 17 september 1903 gjort underdånig ansökan om inrättande af fullständig latinlinje vid stadens högre allmänna läroverk. Proposition om den ifrågasatta utvidgningen afläts emellertid icke till 1904 års riksdag. I det statsrådsprotokoll, som åtföljde nämnda års proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk, utvecklade vederbörande departementschef de principiella skäl, som då ansågos tala emot ifrågasatta utvidgningar af vissa läroverk, och framhöll därvid, att anordnandet af en afgangsexamen å läroverkens mellanstadium med ty åtföljande kompetens samt införandet af till

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 3 saml. 13 häft. (Nr 36). 3

statsverket ingående terminsafgifter kunde komma att minska behovet af nya gymnasielinjer, hvarför det vore klokast att afbida den nya reformens verkningar, innan frågan om de påyrkade utvidgningarne företoges till slutligt afgörande. Visserligen väcktes vid samma års riksdag motioner om utvidgning af Sundsvalls högre allmänna läroverk med latingymnasium, men dessa blefvo af vederbörande utskott afstyrkta samt afslogos af Riksdagen. Vid sådant förhållande funno stadsfullmäktige i Sundsvall nödigt, att staden själf tillgodosåge behovet af ett med latingymnasium utvidgadt läroverk, och beslöto den 15 januari 1906 att från och med höstterminens början samma år på stadens bekostnad anordna en latinlinje B för en tid af åtta år och eventuellt tre års afveckling, samt att härför bevilja ett anslag af tvåusen kronor årligen för enhvar af de för kursen afsedda en å två lärare, och om mer än 28 veckotimmars undervisning per lärare icke skulle kunna undvikas, det ytterligare anslag, som härför kunde blifva erforderligt. Sedan stadsfullmäktige därefter gjort underdånig framställning i ärendet, fann Eders Kungl. Maj:t för godt att i bref till öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 10 augusti 1906 i nåder medgifva, att en latinlinje B under vissa villkor finge utan kostnad för statsverket anordnas vid Sundsvalls högre allmänna läroverk från och med höstterminen 1906, samt att för läsåret 1906—1907 skulle i och för läroverkets utvidgning med första ringen å latinlinjen förordnas en extra ordinarie lektor och erforderliga timlärare. Under de följande åren har öfverstyrelsen jämlikt kungl. bref den 12 juni 1908, den 18 juni 1909, den 10 juni 1910, den 16 juni 1911 förordnat nödiga lärarkrafter för latingymnasiets succesiva utvidgning och fortsatta verksamhet, under senaste två läsår, då undervisning meddelades i latingymnasiets samtliga ringar, en extra ordinarie lektor, 3 extra ordinarie adjunkter samt därjämte timlärare med tillsammans 18 respektive 17 veckotimmar. Stadens kostnader för latinlinjen uppgingo för läsåret 1910—1911 till 9,260 kronor. Om härifrån afdragas terminsafgifterna, cirka 1,760 kronor, återstår för staden en nettokostnad af 7,500 kronor för sagda läsår.

Sedan stadsfullmäktige i Sundsvall innevarande år beslutat hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig framställning, att nådig proposition om latingymnasiets öfvertagande af statsverket måtte till 1912 års riksdag aflätas, får öfverstyrelsen beträffande den underdåniga ansökningen för sin del anföra följande.

Öfverstyrelsen tillåter sig att till en början erinra, att i det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljer ofvanbemälda kungl. proposition om läroverkens omorganisation, vederbörande departementschef yttrar följande:

»De förhållanden i afseende på befolkningens fördelning och bildningsbehovets omfattning, som på sin tid föranledt inrättandet af allmänna läroverk å de olika orterna, hafva under tidernas lopp undergått ej oväsentliga förändringar, i det att samhällen, som eu gång spelat en framskjuten roll, ej förmått hålla jämna steg med utvecklingen, andra åter efter hand blifvit viktiga medelpunkter för kringliggande trakter. Vårt land äger ej så få sådana jämförelsevis unga samhällen, hvilka med hänsyn till folkmängd såväl som i kommersiellt och industriellt hänseende vida öfverträffa många af de städer, där allmänna läroverk för närvarande äro inrättade. Att dessa af utvecklingen betingade förhållanden förr eller

senare måste föranleda en omflyttning eller indragning af läroverk, synes mig uppenbart.»

Anförda uttalande äger i allt väsentligt sin tillämpning jämväl hvad angår omorganiseringen af förutvarande läroanstalter. Visserligen är det, såsom öfverstyrelsen vid liknande tillfällen tidigare haft anledning att framhålla, ganska vanskligt att enbart efter innevånareantalet söka mäta det å en viss ort tilläfvintyrs förefintliga behovet af högre skolbildning, men det ligger å andra sidan i sakens natur, att detta behof i regel växer med folkmängdens ökning och utvecklingen i öfrigt.

Att Västernorrlands län och särskildt staden Sundsvall under de senaste årtiondena haft att glädja sig åt ett snabbt framåtskridande på olika områden, hvilket tydligast tager sig uttryck i en stark ökning af folkmängden, detta är i och för sig väl känt och åskådliggöres ytterligare af de statistiska uppgifter, som i den underdåniga ansökningen meddelas. I detta sammanhang må endast erinras, att under åren 1871—1895 folkmängden i staden Sundsvall ökats med 116 procent, en tillväxt som öfverträffar Stockholms, Göteborgs och Malmös (med respektive 100, 103 och 105 procents ökning). Af de svenska städerna öfver hufvud hafva endast Hälsingborg (med 180 %), Halmstad (med 133 %) och Söderhamn (med 122 %) i detta hänseende gjort större framsteg än Sundsvall.

Vid slutet af år 1895 ställer sig siffrorna för folkmängden inom Medelpad sålunda:

Medelpads västra domsaga	30,467
» östra »	43,370
Sundsvalls stad	13,854
	Summa 87,691

den 31 december 1902:

Medelpads västra domsaga	32,751
» östra »	46,631
Sundsvalls stad	15,671
	Summa 95,053,

utvisande alltså en ökning sedan 1895 med 7,362, däraf för västra domsagan 2,284, för östra domsagan 3,261, för Sundsvalls stad 1,817.

Ändtligen utgjorde folkmängden den 31 december 1909

i Medelpads västra domsaga	34,328
i » östra »	47,769
i Sundsvalls stad	16,508
	Summa 98,605

samt har, enligt hvad stadsfullmäktige utrönt, under år 1910 ökats med ytter-

ligare 600 à 700 personer, hvadan alltså efter år 1902 folkmängden i provinsen stigit med cirka 4,200 personer.

Hand i hand med denna stadens och landsbygdens utveckling går tillväxten af lärjungeantalet vid Sundsvalls högre allmänna läroverk, såsom också naturligt är, då detta till allra största delen rekryteras från Medelpad och i all synnerhet från staden Sundsvall och dess folkrika omgifningar. Några sifferuppgifter må här anföras för att belysa detta förhållande. Höstterminen 1895 utgjorde lärjungeantalet 231, höstterminen 1900 307, höstterminen 1905 366 och höstterminen 1910 434 och har sålunda under loppet af femton år i det allra närmaste fördubblats. För jämförelses skull må tilläggas, att öfriga norrländska högre allmänna läroverk med af statsverket bekostadt fullständigt latin- och realgymnasium höstterminen 1910 uppvisa följande lärjungeantal: Gäfle 408, Härnösand 289, Luleå 257, Umeå 257, Östersund 376. Sundsvalls högre allmänna läroverk är alltså det till lärjungeantalet största i Norrland och har, såsom framgår af i den underdåniga ansökningen (s. 15) anförd tabellarisk öfversikt, med undantag för Östersund att uppvisa den största ökningen i lärjungeantalet af samtliga norrländska läroverk.

Utsträcket jämförelsen till de öfriga fullständiga läroverken i riket, visar det sig, att Sundsvalls högre allmänna läroverk höstterminen 1910 ägde större lärjungeantal än följande 12 fullständiga läroverk: Falun (391), Halmstad (414), Kalmar (431), Karlskrona (288), Kristianstad (356), Nyköping (222), Skara (413), Visby (201), Vänersborg (201), Västerås (422), Växjö (392) och Ystad (251), medan det öfverträffas i lärjungeantal endast af läroverken i Hälsingborg (624), Jönköping (481), Karlstad (458), Linköping (628), Lund (461), Malmö (597), Norrköping (576), Stockholm: Södermalm (646), Nya Elementarskolan (449), Uppsala (578) och Örebro (669).

Anförda sifferuppgifter äro i och för sig så till vida betydelsefulla, som de gifva vid handen, att Sundsvalls högre allmänna läroverk är ett af rikets viktigare bildningscentra, hvarförutom de synas gifva bestämd anledning att antaga, att inom Sundsvallsdistriktet förefinnes ett behof af ett fullständigare tillgodo-seende af de intellektuella intressena från statens sida, än hvad hitintills varit fallet.

Fullgiltiga vittnesbörd om ett starkare behof af gymnasialbildning låta sig emellertid svårigen bibringas endast genom angifvande af läroverkens lärjunge-numerär, äfven där denna ses i belysning af den allmänna utvecklingen eller sammanställs med annorstädes rådande förhållanden i här ifrågavarande hän-seende. Härför äro mera direkta och på sak gående uppgifter nödiga, så mycket mera som det, enligt hvad öfverstyrelsen tidigare haft anledning att fastslå, vid en öfverblick af den allmänna ställningen låter sig iakttagas, att, ehuru lärjungeantalet vid rikets undervisningsanstalter under perioden höstterminen 1903 till höstterminen 1910 tillväxt i rätt betydande grad, nämligen från 19,501 till 22,596, lärjungeantalet ingalunda ökats i samma proportion på det högre som på det lägre skolstadiet, utan fastmera visat sig vara på det hela taget konstant, hvad gymnasiet vidkommer. Lärjungeantalet å gymnasiestadiet uppgick nämligen år 1910 till 5,692 mot 5,413 år 1903, ett förhållande, som synes ådagalägga det väl-

grundade i de principiella betänkligheter, som vederbörande departementschef år 1904 fann sig böra göra gällande gentemot framställda anspråk på utvidgning af vissa läroverk. Huruvida dessa betänkligheter fortfarande och särskildt i här förevarande fall alltjämt äga sitt berättigande, återstår ännu att utröna. Redan nu är emellertid tydligt, att afgörandet af denna fråga är på det allra närmaste afhängigt af svaret på frågan, om den i det föregående konstaterade starka utvecklingen af Sundsvalls läroverk enbart eller åtminstone hufvudsakligen gjort sig gällande på realskolestadiet eller om jämväl gymnasiet blifvit i större omfattning däraf delaktigt. Visar det sig, att det sistnämnda är fallet, måste man ock anse det vara i och därmed ådagalagdt, att ett bestämdt behof af ett bildningsmått utöfver det, som realskolan afser att bibringa, under senaste årtionde här gjort och fortfarande gör sig gällande, för hvars tillgodoseende staten rättvisligen har att sörja.

Såsom Sundsvalls högre allmänna läroverks kataloger utvisa, har åren 1903—1910 fördelningen af lärjungarne på de olika stadierna varit följande:

höstterminen	1903	klass 1—5:	275,	klass 6—7:	76	lärjungar
»	1904	» 1—5:	278,	» 6—7:	89	»
»	1905	» 1—5:	279,	» 6—7:	87	»
»	1906	realskolan	305,	gymnasiet	86	»
»	1907	»	295,	»	89	»
»	1908	»	275,	»	100	»
»	1909	»	294,	»	110	»
»	1910	»	309,	»	125	»

Af dessa siffror framgår, att medan realskolans ökning varit relativt svag och dess lärjungeantal ganska fluktuerande — i ett fall och ännu så sent som 1908 ej högre än år 1903 trots tillkomsten af ännu en årsklass, realskolans sjätte klass, — så har gymnasiet under större delen af den här ifrågakvarande tid befunnit sig i ständig och jämn tillväxt, i det att detsamma sedan år 1903 ökats med omkring 65 procent. Häraf är påtagligt, att inom denna folkrika trakt af Norrland behofvet af högre skolbildning framträder i en omfattning, som gör dess tillgodoseende till en statens angelägenhet.

Men den möjligheten återstår ännu att beakta, att det i en medelpunkt för handel och i industri sådan som Sundsvallsdistriktet företrädesvis vore den högre reala skolbildningen, som allmännare eftersträfvades, och att det är å omfattningen af detta speciella behof, som det allt starkare och starkare framträdande krafvet på gymnasiebildning närmast beror. För att utröna, huruvida detta här är förhållandet eller ej, har man tydligen att tillse, hvilken fördelning af lärjungarna på latin- och realgymnasiet varit under den tid det förre ägt bestånd, nämligen från höstterminen 1906 till höstterminen 1911. Denna öfversikt visar, att

höstterminen	1906	Ring I	å latinlinjen hade	8	lärjungar,	å reallinjen	14
»	1907	» I—II	»	15	»	»	34
»	1908	» I—III	»	27	»	»	56
»	1909	» I—IV	»	39	»	»	71
»	1910	» I—IV	»	51	»	»	74
»	1911	» I—IV	»	59	»	»	75.

Trots sin provisoriska karaktär, hvilken bland annat yttrar sig däruti, att den hufvudsakliga undervisningen omhänderhafves af extra ordinarie lärare, har latingymnasiet alltså efter några få års förlopp från en ringa början utvecklat sig därhän, att det höstterminen 1910 i betydelse öfverträffade latingymnasiet vid läroverken i Gäfle (35 lärjungar), Härnösand (37 lärj.), Karlskrona (30 lärj.), Kristianstad (44 lärj.), Luleå (25 lärj.), Nyköping (25 lärj.), Umeå (38 lärj.). Visby (22 lärj.), Vänersborg (22 lärj.), Västerås (31 lärj.), och Östersund (31 lärj.).

Beträffande förhållandet mellan de båda bildningslinjerna vid högre allmänna läroverket i Sundsvall är ändtligen att märka, att höstterminen 1910 latingymnasiets ring IV omfattade närmare 35 procent af gymnasiets lärjungar på detta stadium, ring III 26 procent, ring II 46 procent samt ring I ej mindre än 53 procent. Att döma af erfarenheten under den gångna tiden visar alltså det å staden Sundsvalls bekostnad anordnade latingymnasiet en tendes att tilltaga i omfattning, och härvid är icke minst anmärkningsvärdt, att höstterminen 1910 lärjungeantalet i dess första afdelning öfversteg numerären i motsvarande afdelning af realgymnasiet — ring I hade 17 respektive 15 lärjungar — samt att samma förhållande äger rum jämväl höstterminen 1911, i det att för närvarande 20 lärjungar tillhöra latin- och 19 realgymnasiet.

Då man tager i betraktande den tillväxt, latingymnasiet under sin femåriga verksamhet vunnit, bör ej heller lämnas ur sikte, att denna stadigt fortgående ökning af lärjungeantalet ernåtts trots undervisningens begränsning till latinlinjen B, samt att en i samma omfattning som vid de fullständiga högre allmänna läroverken meddelad undervisning å latingymnasiet efter all sannolikhet komme att yttermera bidra till denna bildningslinjes utveckling, något som med hänsyn till de särskildt i Norrland framträdande krafven på utvidgade anordningar för prästbildningens tillgodoseende enligt öfverstyrelsens mening vore med det allmännas intresse öfverensstämmande.

Med stöd af hvad i det föregående anförts får öfverstyrelsen med så mycket större skäl tillstyrka nådigt bifall till den af stadsfullmäktige i Sundsvall gjorda underdåniga ansökningen, som det torde få anses framgå af hvad angående läroverkets storlek nämnts, att, därest ej kommunen med afsevärda uppostringar anordnat en särskild latinlinje, det utan tvifvel måst ifrågakomma att på statens bekostnad företaga en delning af en eller flera bland gymnasiets afdelningar, hvarigenom icke oväsentliga kostnader skulle tillskyndats statsverket.

Vid beräkning af den tillökning i lärarestaten, som genom utvidgningen af Sundsvalls högre allmänna läroverk med fullständigt latingymnasium komme att erfordras, har man att utgå å ena sidan från den vid läroverkens omorganisation år 1904 tillämpade och genom nu gällande läroverkstadga fastslagna grundsatsen, att å gymnasiet högst trettio lärjungar kunna med framgång undervisas tillsammans, å andra sidan från den i § 133 af nyssnämnda stadga för lektor eller adjunkt med hufvudsaklig tjänstgöring på gymnasiet fastställda undervisnings-skyldigheten.

Hvad först angår möjligheten af samundervisning mellan latin- och realgymnasiets lärjungar i ett eller flera ämnen, är här åter att erinra dels om hvad tidigare blifvit beträffande läroverkets och särskildt gymnasiets stadigt fortgående

tillväxt fastslaget, dels ock om gymnasieafdelningarnes storlek under de senare åren. Så hade ring I

höstterminen 1908 i realgymnasiet	24,	i latingymnasiet	15	lärjungar,
» 1909 »	» 18,	»	16	»
» 1910 »	» 15,	»	17	»
» 1911 »	» 19,	»	20	»

hvaraf torde få anses framgå, att här ifrågasatta möjlighet till samundervisning mellan de båda bildningslinjerna för framtiden måste anses vara utesluten, liksom sådan ej heller för närvarande äger rum hvad de tre lägre ringarne angår.

För latingymnasiets fyra afdelningar kräfvdes följaktligen enligt timplanerna följande antal undervisningstimmar: Ring I 28 timmar, ring II 29 timmar, ring III 38 timmar, ring IV 38 timmar jämte 2 timmar teckning för en hvar af de fyra ringarne, hvartill kommer någon ökning af gymnastiklärarens tjänstgöring.

Hvad beträffar den ledande principen för fördelningen af undervisningen på lärarne, vore det nog i allmänhet ett önskemål, att i främsta rummet hänsyn till läroverkens verkliga behof kunde få göra sig gällande och att följaktligen undervisningen på läroverkens gymnasialstadium kunde öfverlämnas till lärare, som för denna undervisning hade den erforderliga utbildningen, d. v. s. lektorskompetens. Då emellertid oafsedt andra omständigheter, bristen på nödiga medel hittills ställt sig hindrande i vägen för ett allmännare genomförande af nämnda grundsats, finner sig öfverstyrelsen nödsakad att äfven i förevarande fall inskränka sig till att för ifrågavarande ändamål äska endast sådan tillökning i lärarkrafter, som kan anses vara ägnad att tillgodose minimibehovet, och på samma gång, med hänsyn till de vid andra läroverk af samma betydelse som Sundsvalls högre allmänna läroverk rådande förhållandena, är i öfrigt rättvisligen afvägd.

Vid utredningen af det genom latingymnasiets eventuella öfvertagande af staten uppkommande behofvet af nya lärare vid högre allmänna läroverket i Sundsvall bör alltså vederbörlig hänsyn tagas ej mindre till det för latingymnasiet erforderliga antalet undervisningstimmar, än äfven till de nuvarande lärarkrafterna och den förskjutning af lärarnes tjänstgöring, som kan genom de nya förhållandena komma att inträda. Det gäller med andra ord uttryckt att efter en fast norm bestämma hela läroverkets behof af lärarkrafter, sedan utvidgningen blifvit fullständigt genomförd. Härvid är visserligen lärjungenumerären en faktor att räkna med, men då läroverk med ungefär samma lärjungeantal förete afsevärda växlingar i fråga om antalet afdelningar, på hvilka lärjungarne undervisas, kan en enbart efter denna norm utförd beräkning af behofvet dock ej få blifva utslagsgivande. I öfverstyrelsens den 28 februari 1907 samt den 30 september 1911 till Eders Kungl. Maj:t afgifna utredningar och förslag om nya ordinarie lärareplatser har öfverstyrelsen för den skull grundat undersökningen af hvarje läroverks behof af lärarkrafter på medeltalet af de på läroverkets högre respektive lägre stadium under en viss period behöfliga undervisningstimmarne och genom dessas delning med normaltalen för lektors respektive adjunkts tjänstgöring erhållit en fullt betryggande utredning af hvarje ifrågavarande läroverks effektiva behof af lärarkrafter på de olika stadierna. Ur den senare af dessa ut-

redningar, hvilken omfattar årsperioden 1907—1910, må (enligt tabell III) anföras uppgift på de för Sundsvalls högre allmänna läroverk med dess nuvarande organisation — d. v. s. utan hänsyn till det kommunala latingymnasiet — behöfliga lärarkrafterna, och härmed må för jämförelses skull sammanställas de uppgifter, som meddelats för ett läroverk af i det närmaste samma storlek, läroverket i Halmstad, och därur vunna resultat. Genom latingymnasiets öfvertagande af staten — med ett i det föregående angifvet tillskott af 133 undervisningstimmar — skulle nämligen de vid dessa båda läroverk rådande förhållandena och därmed ock behovet af lärarkrafter komma att blifva med hvarandra i det allra närmaste analoga:

	Antal närv. lärj. i medeltal höstterminerna 1907—1910.		Antal undervisningstimmar i medeltal höstterminerna 1907—1910.		Beräknadt antal lärarkrafter & gymn.	Nuv. antal lektorstjänster jämte rektorstj.	Erforderliga nya lektorstjänster.	Summa lektors- jämte rektorstj.	Rest. & beräknadt antal lärarkrafter & gymn.	Beräknadt antal lärarkrafter i realsk.	Summa återstående beräknade lärarkrafter vid hela läroverket.	Nuvarande antalet adjunktstjänster.	Erforderliga nya adjunktstjänster.	Summa adjunktstjänster.	Återstående e. o. lärarkrafter.	Summa lärarkrafter efter genomförd reglering	Nuvarande antal lärarkrafter.
	Real- sko la.	Gym- nasium	Real- skola.	Gym- nasium.													
Sundsvall . . .	298	106	298,0	119,0	6,0	6	0	6	0	11,5	11,5	11	0	11	2	19	19 (2)
= efter utvidg.	298	125	298,0	252	12	6	2	8	4	11,5	15,5	11	3	14	3	25	25
Halmstad . . .	286	128	299,5	253,0	12,7	7	1	8	4,7	11,5	16,2	14	1	15	2	25	25 (4)

Då Sundsvalls högre allmänna läroverk för närvarande har 6 lektorstjänster — rektorstjänsten inberäknad — och 11 adjunktstjänster, skulle alltså, i öfverensstämmelse med öfverstyrelsens tidigare utredning, för fyllandet af det genom utvidgningen uppkommande behovet erfordras ett tillskott af 2 lektorer och 4 adjunkter. Sundsvalls högre allmänna läroverks lärarstat skulle alltså komma att omfatta sammanlagt 25 ordinarie läraretjänster. Såsom af läroverkets rektor i den underdåniga ansöknigen uttryckligen frambällits, gifves det ingen anledning att antaga, att den nuvarande tillströmningen af lärjungar till läroverket skulle för framtiden aftaga och hvad i det föregående anförts angående afdelningarnes storlek under den senaste 4-års perioden är lika litet ägnadt att gifva stöd för den eventualiteten, att samläsning mellan latin- och realgymnasiet skulle i någon afdelning kunna inträda. Men då den efter latingymnasiets upprättande vunna erfarenheten om frekvensen å dess afdelningar i alla händelser är relativt kort och alltså ej berättigar till alltför vidtgående slutsatser, anser sig öfverstyrelsen icke desto mindre böra ifrågasätta, att en af de erforderliga fyra adjunktstjänsterna må få bestridas af extralärare, intill dess ytterligare erfarenhet vunnits om den ifrågasatta utvidgningens verkningar.

Med stöd af hvad i det föregående anförts får öfverstyrelsen för den skull föreslå, att i och för latingymnasiets öfvertagande af staten må vid Sundsvalls högre allmänna läroverk upprättas sammanlagdt 2 lektors- och 3 adjunktstjänster, hvadan å ordinarie stat skulle erfordras 2 lektorslöner à kronor 8,000 samt 3 adjunktslöner à kronor 9,000 eller tillsammans 17,000 kronor. Härtill kommer, såsom öfverstyrelsen anser sig i detta sammanhang böra erinra, tilläggsersättning åt teckningsläraren för 8 timmars undervisning, beräknadt efter en medelkostnad af 90 kronor för veckotimme, 720 kronor samt åt gymnastikläraren enligt för närvarande tillämpade grunder cirka 200 kronor eller sammanlagdt 920 kronor.

Hvad beträffar tiden och sättet för utvidgningen af högre allmänna läroverket i Sundsvall med latingymnasium, anser öfverstyrelsen denna utvidgning böra påbörjas från och med höstterminen 1912, då första ringen skulle af staten öfvertagas, hvarefter samma förhållande skulle hvarje följande läsår inträda med enhvar af de följande ringarne, till dess utvidgningen vore fullständigt genomförd.

Närmare utfördt borde enligt öfverstyrelsens mening latingymnasiets öfvertagande af staten ske enligt följande grunder:

höstterminen 1912	»	»	uppehålls undervisningen i R. I (28 t.) af 1 extra lärare, 1 timlärare.
vårterminen 1913	»	»	i R. I (28 t.) af 1 ord. lektor (ny tjänst), 1 timlärare.
höstterminen 1913	»	»	i R. I--II (57 t.) af 1 ord. lektor, 1 ord. adjunkt (ny tjänst), 1 timlärare.
vårterminen 1914	»	»	i R. I—II af samma lärare.
höstterminen 1914	»	»	i R. I—III (95 t.) af 1 ord. lektor, 1 ord. adjunkt, 1 ord. adjunkt (ny tjänst), 1 extralärare.
vårterminen 1915	»	»	i R. I—III (95 t.) af 1 ord. lektor, 1 ord. lektor (ny tjänst), 1 ord. adjunkt, 1 ord. adjunkt.
höstterminen 1915	»	»	i R. I—IV (133 t.) af 1 ord. lektor, 1 ord. lektor, 1 ord. adjunkt, 1 ord. adjunkt, 1 ord. adjunkt (ny tjänst), 1 timlärare.

För latingymnasiets successiva öfvertagande af staten erfordras alltså enligt detta förslag förutom extralärare och timlärare 1 ordinarie lektor från 1 januari 1913, 1 ordinarie adjunkt från 1 juli 1913, 1 ordinarie adjunkt från 1 juli 1914, 1 ordinarie lektor från 1 januari 1915 samt 1 ordinarie adjunkt från 1 juli 1915, i och hvarmed organisationen vore fullständigt genomförd.

Därest Eders Kungl. Maj:t godkänner hvad öfverstyrelsen sålunda föreslagit, torde nådig framställning göras till Riksdagen att dels medgifva, att högre allmänna läroverket i Sundsvall må efter angifna grunder från och med höstterminen 1912 utvidgas, dels ock å ordinarie stat bevilja nödigt anslag för upprättande af 2 lektors- och 3 adjunktstjänster, hvaraf för år 1913 1 lektors- à 4,000

kronor samt 1 adjunktstjänst à 3,000 kronor, å hvilken senare tjänst, som upprättas den 1 juli, dock 1,500 kronor besparas.

Beträffande möjligen erforderliga ålderstillägg torde för närvarande ingen framställning böra göras.

I öfrigt tillåter sig öfverstyrelsen att föreslå, att kostnaderna för öfvertagandet af latingymnasiets första ring må för 1912 bestridas af besparingarna å reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

För nu ifrågavarande utvidgning bör gifvetvis det villkoret uppställas, att kommunen förbinder sig att, utöfver sitt den 12 augusti 1909 gjorda åtagande att tillhandahålla läroverkshus samt bostad eller i vederbörlig ordning bestämd hyresersättning åt rektor, jämväl tillhandahålla samtliga de lokaler, som kunna påkallas af den ifrågasatta utvidgningen.

På grund af hvad öfverstyrelsen sålunda anført, får öfverstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att medgifva, att högre allmänna läroverket i Sundsvall må utvidgas med fullständigt latingymnasium,

att utvidgningen må taga sin början med höstterminen 1912 och sedan fortgå under hvart och ett af de följande tre läsåren hvarje läsår med en ring, intill dess gymnasiet blifvit färdigbildadt,

samt att för inrättandet vid sagda läroverk under år 1913 af en lektors- och en adjunktstjänst höja reservationsanslaget till de allmänna läroverken med sjutusen kronor.

Stockholm den 6 oktober 1911.

Underdånigst

(Namnunderskrifter)

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, angående Stadsfullmäktiges i Sundsvall underdåniga ansökan om högre allmänna läroverkets i nämnda stad utvidgning med latingymnasium.

Vidimeras; ex officio:

Yngve Dahl,

Registrator och aktuarie.

Vidimeras:

E. Ödlund,

Stadsfullmäktiges sekreterare.